

BAPTISTISK IDENTITET I FORTID OG FREMTID

Av Odd Arne Jøe

Baptistenes Europa-føderasjon (EBF) vedtok høsten 1992 et dokument om baptistisk identitet, som skulle danne grunnlag for en diskusjon i de enkelte baptistsamfunn om hva som er baptistenes egenart i vår tid. De svenske baptister har utarbeidet et studiehefte på grunnlag av disse "trosstandpunktene". De har i vinter vært diskutert i menighetene, og skal føre til en debatt om saken på deres årsmøte i Umeå på forsommeren.

I studieheftet er det i tillegg til tros-utsagnene fra EBF, kommentarer og synspunkter sett fra en svensk kirkevirkelighet, og spørsmål for samtale i grupper. Dessuten finnes det en enkel og kort "reformasjonshistorie" om baptismens opprinnelse på 1600-tallet og røttene til anabaptismen. Dette var reformasjonstidens "tredje gren", som nesten ikke er omtalt i offisielle lærebøker hverken på universitets eller videregående skoles plan.

Et grunnspørsmål åpner debatten i studieheftet: Hva er identitet – hva er det som gjør oss til baptister? Ikke minst i lys av de siste års redsel i baptistmenighetene her i landet for åpent medlemsskap i en eller annen form, burde man ha noe å lære fra både EBF-dokumentet og den svenske tilretteleggelse av stoffet for debatt. Likeledes kan vi ha vårt eget strategi-notat i tankene, som faktisk foreslår sammenslåing av menigheter fra ulike kirkesamfunn. Studierådet bør se å få den debatten igang, gjerne på grunnlag av en oversettelse av det svenske materialet.

Man stiller først spørsmålet om hva identitet er. I sammenhengen hører det med både spørsmål om samhörighet med noen og noe og avstandstagen fra annet, dvs. hvor går grensen for vår samhörighet og enhet i menigheter og kirkesamfunn. Hvor ulik og uenig kan man være, og på hvilke punkter, før man må finne seg en annen menighet? Man kan f.eks. si at den som tilhører en baptistmenighet har en baptistisk identitet, eller man kan bygge identiteten på baptistisk bekjennelse eller baptistisk lære,

eller på en relasjon mellom personer og Gud og Skriften. Dette skaper tre ulike baptistiske identitetsforståelser og dermed ulike perspektiv på hva det vil si å være baptist.

DEN SOSIALE IDENTITET

Den første muligheten bygger på det faktum at man tilhører en baptistmenighet. Alle som gjør det, kan kalle seg baptister, selv om de ellers er svært så forskjellige både i lære og liv. Medlemsbegrepet blir viktig for å identifisere dem som er innenfor, respektive utenfor fellesskapet. Den sosiale identiteten er knyttet til det menigheten gjør sammen, f.eks. hvordan man utformer sine gudstjenester. (Enkelte andre grupperinger har f.eks. sett på det karismatiske som det viktigste – og inkludert i sin egen konfesjonsfamilie alle karismatiske, enten de er baptister eller katolikker. Da blir det et stort "kirkesamfunn" – noe som synes viktig for små minoriteter. Man vil gjerne være akseptert, og det kan man jo også bli ved å peke på at "vi er størst". Det pussige er da at det store økumeniske samlingspunkt blir en kristen praksis eller fromhetstype med karismatiske ytringer, viktigere enn det sentralt kristne dogme: Jesus er Herre. Det siste er for farlig, for da kan man jo havne i Kirkenes Verdensråd). Den felles opplevelse og arbeidsmåte skaper en viss trygghet og delaktighet. Kommer det så for mange nye og annerledes mennesker inn i sammenhengen, f.eks. ved at to menigheter slår seg sammen (jfr. strategidokumentet), kan identiteten trues.

DEN DOGMATISKE IDENTITET

Man kan også definere baptistisk identitet som en viss enighet i dogmatiske, læremessige, spørsmål. Tradisjonelt viktigst har to punkter vært her i landet: Troende dåp og kongregasjonalisme. Disse er uttrykk for hva som er rett måte å tolke Bibelen på. Da blir det viktig å holde læren ren, f.eks. dåpen som et absolutt krav for medlemsskap, og man vil avvise alle forsøk på å lage en menighetsordning med åpent medlemsskap. Men det menighetene ikke alltid har funnet fram til, er hvilke andre læresetninger som er så viktige at de setter skiller mellom troende mennesker. For det kan da ikke stå og falle bare ved en (over)betoning av den kristne kirkes dogmer?

DEN PERSONLIGE OVERBEVISNING

Vi fremhever (læremessig) det reformatoriske prinsippet om at hver kristen har rett og plikt til å tolke Bibelen selv, og følgelig må hvert medlem

ha samvittighetsfrihet. Dette setter den personlige overbevisningen (individualisme?) i sentrum for identitetsforståelsen. Det betyr at vi ikke setter oss til doms over våre medkristne, men har en respektfull og tolerant holdning overfor andre. Selv innad i menigheten kan det altså være store forskjeller i liv og lære. Man argumenterer for sitt eget standpunkt, men man vil ikke tvinge noen. Dermed kommer også læren om det allmenne prestedømme til å spille en sentral rolle. Og man vil følgelig få en viss brodd mot dem som hevder behovet for en sterk ledelse med rett til å bestemme alt i en menighet.

Vi har nok i våre menigheter personer som bygger sin baptistiske identitet på hver av disse tre grunnholdningene. Noen er svært så "ubaptistiske" i sin overbevisning og fromhetspraksis, men medlem og derfor baptist. Noen er svært så dogmatiske på det ene punktet som heter dåpen, og utelukker nesten alle med avvikende syn. Og noen er kanskje så opptatt av individets frihet at alt blir like bra, bare man er kristen – det er jo det viktigste. Andre igjen vil ikke engang høre snakk om annet enn fullt demokrati i sin egen menighet.

HISTORISK IDENTITET

Men vi står også i en historisk sammenheng, både de lange linjers og den nære fortids. Det er også bestemmende for vår identitet hva "vi har gjort før". Kanskje har kampen for egen livsrett og polemikken mot en dominerende statsreligion fått oss til å definere de dogmatiske grensene for snevre? Kanskje har konkurransen til relativt likeartede andre små frimeigheter fått oss til å avvise mer enn nødvendig av andres kristenmåte?

Kanskje det er på tide at vi studerer vår baptistiske historie, dogmehistorie og nåværende praksis på nytt, både med tanke på veien fremover for baptismen og for trygghet i mellomkirkelige samtaler? EBFs trosdokument og svenskenes studiehefte "Att vara kristen idag" kan være et bra startsted.

Att vara kristen idag. Baptistisk kristendomstolkning inför 2000-talet.
Utgitt av Svenska Baptistsamfundet, 1993, 64 sider.

FORFATTEREN:

Odd Arne Jøe er lektor ved Baptistenes Teologiske Seminar. I tillegg til teologisk utdanning har han også medieutdanning og har vært generalsekretær i Norsk Nærradioforbund.